

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

נתנו בבור

(ל"ב ב') **משנה:** נתנו בבור, אפילו עמוק מאה אמה עירובו עירוב.

(ל"ד א') (ומברר) האי בור דקאי היכא? אילימא דקאי ברשות היחיד, פשיטא! רשות היחיד עולה עד לרקיע, וכי היכי דסלקא לעיל, הכי נמי דנחתא לתחת (ומה החידוש בבור עמוק מאה אמה)!

(ל"ד ב') ואלא דקאי ברשות הרבים, דנתכוון לשבות היכא? אי למעלה, הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא (שהעירוב ברשות היחיד, והוא ברשות הרבים)! אי למטה, פשיטא, הוא ועירובו במקום אחד!

(ומסיק) לא צריכא דקאי (הבור) בכרמלית (כגון בקעה, שהבור רשות היחיד, ושפתו כרמלית⁴), ונתכוון לשבות למעלה (בבקעה), ורבי היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות, לא גזרו עליו בין השמשות.

שיטות הראשונים

נתן העירוב בבור בכרמלית והתכוין לשבות ברה"ר: דעת תוספות בשם ר"י, שכיון שיכול להוציא מהבור ולהניח בכרמלית, ואח"כ להוציא מהכרמלית לרה"ר, מהני². וכן דעת מאירי ורי"א^{3,4}.

נתנו בראש קנה

(ל"ד ב') **משנה:** נתנו בראש הקנה או בראש הקונדס (עמוד), בזמן שהוא (הקנה) תלוש ונעוץ, אפילו גבוה מאה אמה הרי זה עירוב.

רמי ליה רב אדא בר מתנא לרבא: תלוש ונעוץ אין, לא תלוש ונעוץ (אלא מחובר לקרקע), לא (כיוון שאם ירצה ליטול העירוב, משתמש באילן). מני? רבנן היא, דאמרי כל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות. והא אמרת רישא (נתנו באילן ובבור) רבי. רישא רבי וסיפא רבנן?!

אמר ליה: כבר רמי ליה רמי בר חמא לרב חסדא, ושני ליה: רישא רבי, וסיפא רבנן.

רבינא אמר: כולה רבי היא. וסיפא, גזירה שמא יקטום.

ההוא פולמוסא דאתא לנהרדעא. אמר להו רב נחמן: פוקו עבידו כבושי כבשי באגמא (צאו וכפו הקנים זה על זה

1. רש"י. והרמב"ם בתשובה לחכמי לונל (בלאו סי' שב; פאר הדור סי' לד) ביאר שהבור אינו רחב ד' ואעפ"כ דינו כרמלית, ומכאן הוציא שיטתו שאין מקום פטור בכרמלית.

2. זה לשון תוספות: ור"י מפרש, והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו, היינו שיניחנו על הנטייה שהיא כרמלית, ויחזור ויביאנו לעיקרו של אילן שהוא מקום שבינתו.

3. ריא"ז כתב: וכן אם נתכוין לשבות ברה"ר, ועירובו ברה"י, והיה מקום פטור או כרמלית מפסיק ביניהם, שיכול לעמוד בין השמשות על גבי אותו מקום וליטלו ולהביאו למקום שבינתו. שהעומד במקום פטור או בכרמלית, ומטלטל מרה"י לרה"ר, אין איסורו אלא מדברי סופרים. מקורות - תוספות (ל"ג א', ד"ה והא). מאירי (ד"ה ל"ב ב', ד"ה אמר המאירי המשנה הרביעית). ריא"ז (פסקים).

4. והרשב"א כתב (עבוה"ק ה"ט, הוצ' מוה"ק עמ' רעו): **בור שבכרמלית**, עמוק עשרה ורחב ארבעה נידון משום רשות היחיד. ולפיכך, אם נתכוין לשבות בכרמלית ונתן עירובו בבור שבתוך הכרמלית, הרי זה עירוב. אבל אם נתכוין לשבות ברשות הרבים, אינו עירוב. ולכאורה סובר דלא כראשונים הנ"ל (וראה מש"כ מהדיר עבוה"ק, הוצ' מוה"ק, אות ד, שני פירושים בדבריו).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הרבה כמין כסאות לישיב עליהם), ולמחר ניזיל ונתיב עלוייהו.⁵

איתיביה רמי בר חמא לרב נחמן, ואמרי לה רב עוקבא בר אבא לרב נחמן: תלוש ונעוץ - אין, לא תלוש ולא נעוץ - לא (אלמא קנים פּאִילן הן, ואסור להשתמש עליהן).

אמר ליה: התם בעוזרדין (שהוקשה כבר, הרי הן כאילן; וכי שרינן בשאינן עוזרדין, בעוד הקנים רכים, דהוו כירק, ובירק לא הזכירו חכמים שבות).

שיטות הראשונים

נתנו בראש קנה מחובר לקרקע: פסק הרא"ש כרבינא (שאינן עירובו עירוב). דאף דקיימא לן כרבי שדבר שהוא משום שבות לא גזרו בין השמשות במקום מצוה, מודה רבי בשבות כי האי שאסור, שמא יקטום, שאיסור סקילה הוא. וכן כתבו הרמב"ם ותוספות.⁶ וכן פסק השו"ע.⁷

גזירה שמא יקטום: דעת רש"י דבקנה רך קרוב לודאי שיקטום, ואסור⁸ (ואם רך כירק שלא נתקשה עדיין, כירק חשיב ואין עליו שם אילן). **ורבינו חננאל וריטב"א** פירשו להיפך, דהאיסור הוא דוקא בקנים קשים, משום דקנה דק הוא ואתי לשברו כשיבוא ליטול ממנו עירובו. וברך שרי דיכול לנטותו.⁹ והשו"ע¹⁰ פסק כרש"י.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות עירובי תחומין, סימן תט)

ג. נְתָנוּ בְּרֵאשׁ הַקֵּנָה אוּ הַקֵּנֵדָס הַצּוֹמְחִים מִן הָאָרֶץ, אֵינּוּ עֵרוּב, מִפְּנֵי שֶׁמֵּאַחַר שֶׁהֵם רַפִּים וְנוֹחִים לְקָטוּם וְיִתְחַיֵּב חֲטָאָת, גָּזְרוּ בָהֶם, (וְאִם הֵם רַפִּים פִּירָק עֵין לְעֵיל רִישׁ סִימָן שֶׁל"ו), אֶפְלוּ בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת אֶפְלוּ בְּמָקוֹם מְצוּה; וְאִם הֵיוּ תְלוּשִׁים וְנִעְוָצִים, הָרִי זֶה עֵרוּב.

5. פירוש ואע"ג דסבירא ליה דמותר לישיב עליהם ואין בזה משום משתמש באילן כיון שאינם כעוזרדין כדמפרש בסמוך, אין ראוי לתקן בהם ישיבה בשבת לכתחלה, ובעו הכנה במעשה מבעוד יום ולא סגי להו במחשבה כיון שהן מחוברין. ריטב"א.
6. וזה לשון תוספות: ונראה לי דבכל הנהו **כיון דבכל יבוא לידי איסור דאורייתא**, אפילו רבי מודה דגזרו עליו בין השמשות כדאמרין לקמן גבי קנה דרכיך דגזר שמא יקטום.
7. או"ח תט, ג. מקורות - רמב"ם (פירוש המשניות). תוספות (ל"ג א', ד"ה והא).
8. לפי שהקנה רך הוא, איכא למיגזר שמא יקטום כי שקיל ליה. אבל אילן, קשה הוא, ובין השמשות לשמא יעלה ויתלוש לא חיישינן. אבל לקטימת קנה ודאי היא, אידי דרכיכא מיקטמא, ולא שבות הוא אלא מלאכה דמיחייב משום קוצר. רש"י.
9. ועל פירוש רש"י כתב הריטב"א שאינו נכון, דא"כ הוה ליה דבר שאין מתכוין שהוא מותר; דהא לאו פסיק רישיה ולא ימות הוא מן הסתם! ועוד, דמוכח דטפי גזרו רבנן בדבר שהוא קשה כעוזרדין, יותר מדבר שהוא רך! ולקמן בפרק המוצא תפילין (ק' ב') אשכחנא דמהלכין על גבי עשבין ולא גזרו לא משום שמא יקטום ולא משום פירש בשם רבותיו, גזירה שמא יקטום לדעת כדי שיהא נוח לו ליטלו שכן דרך לעשות בקנה. וכשהוא בעוזרדין נוח לו ליקטום, ולפיכך גזרו בו (והחילוק הוא בין מין קשה למין רך. ולא באותו מין בין רך להתקשה).
10. או"ח תט, ג. והביה"ל (ד"ה שהם) כתב **שהאחרונים פקפקו בהכרעת השו"ע** (עיין ב"ח), והביא פירוש הר"ח והריטב"א. מקורות - ריטב"א (ל"ד ב', גזירה שמא).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

נתנו במגדל ואבד המפתח

(ל"ד ב') **משנה:** נתנו במגדל ואבד המפתח (ואי אפשר להוציא העירוב מהמגדל) - (4) הרי זה עירוב. (2) רבי אליעזר אומר: אם אינו יודע שהמפתח (נמצא) במקומו¹⁴, אינו עירוב.

(ומקשה) ואמאי?! הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא!

רב ושמואל דאמרי תרוייהו: הכא במגדל של לבנים עסקינן (שנוח לסותרו), ורבי מאיר היא, דאמר פוחת לכתחילה ונוטל. **דתנן** (ביצה ל"א ב'): בית שמילאהו פירות, סתום ונפחת - נוטל ממקום הפחת. רבי מאיר אומר: פוחת ונוטל לכתחילה.

(ומקשה) והאמר רב נחמן בר אדא אמר שמואל: באורא דליבני (סדורות זו על גבי זו בלא טיט ביניהן, דלאו סתירה היא)? (ומתרץ) הכא נמי באורא דליבני.

(ומקשה) והא אמר רבי זירא: ביום טוב אמרו אבל לא בשבת¹²!

(ומתרץ) הכא נמי, ביום טוב¹³.

שיטות הראשונים

נתנו במגדל ואבד המפתח: כתבו **תוספות והרשב"א** דסוגיין דאוסר בשבת אף במגדל של לבנים סדורות בלא טיח טיט, דאין בו אלא שבות, דלא כרבי; דלרבי דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו בין השמשות, אינו אסור אלא במגדל של בנין שיש מלאכה גמורה בסתירתו. וכן מבואר מדברי **הרמב"ם**¹⁴. אמנם **הריטב"א** כתב דשבות כזה שדומה לסתירה של בנין שהיא מלאכה גמורה לא התיר רבי. והשו"ע¹⁵ פסק **כרוב הראשונים**.

שכח מקום המפתח: כתבו **הראב"ד, הרשב"א והריטב"א**, דמשמע מלשון רבי אליעזר, דדוקא בשאינו ידוע, כלומר שנאבד ולא נודע מקומו; אבל אם עדיין מפתח במקומו, אלא ששכח אנה הניחוהו, הרי זה כשר דעביד הוא דמדכר מקומו¹⁶.

11. מדקתני אם אין ידוע ולא קתני אם אין המפתח במקומו משמע דסבירא ליה לרבי אליעזר דספק עירוב אינו כשר, וכרבי מאיר סבירא ליה. רשב"א.

12. ביאר רש"י (ביצה ל"א ב', ד"ה אמר ר' זירא): ביום טוב התיר רבי מאיר כיון דמדרבנן הוא דאסור, ומשום שמחת יום טוב שרי, שהרי מותר בו אוכל נפש, אבל לא לשבת, **משום טלטול**. וכן כתבו תוספות (ביצה ל"א ב', ד"ה והאמר). אמנם הריטב"א (עירובין ל"ד ב', ד"ה באוריא) ביאר שאין כאן בנין גמור, אלא לבנים סדורות זו על זו בלא טיט, ואין כאן בנין וסתירה גמורה; **ומיהו מדרבנן דמיא לסתירה**, ולפיכך אסרו בשבת דחמיר טפי, וביום טוב התירו מן הטעם שפירש רש"י דלא ליתי לאימעוטי משמחת יום טוב כי משלך נתנו לך ועשאוהו כמכשירין שאי אפשר לעשותן מבערב יום טוב.

13. יש בגמרא עד אוקימתות, עיי"ש, וקשורות לסוגיות שיתבארו להלן, וכן שהתבארו במסכת שבת.

14. שהשמיט סוגיא דאוסר אף במגדל של לבנים סדורות בלא טיח טיט, דאין בו אלא שבות, דמפרש דאתיא הסוגיא דלא כרבי. ביאור הלכה (שצד, ג, ד"ה מלאכה).

15. או"ח שצד, ג, מקורות - תוספות (ל"ד ב', ד"ה והאמר); רשב"א (ל"ד ב', ד"ה והאמר). רמב"ם (הל' עירובין ו, עירובין א, כב). ריטב"א (ל"ד ב', ד"ה הכא).

16. ונפקא מינה במקרה שנתנו במגדל שאי אפשר להוציא העירוב ממנו א"כ יעשה מלאכה גמורה. והובא להלכה במשנ"ב (שצד, ג, ס"ק ח). מקורות - ראב"ד (הובא ברשב"א ובריטב"א). רשב"א (ד"ה מתניתין).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזה"שית
כג אלול תש"פ
מסכת: עירובין | פרק: ג | דף: ל"ד

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שצד)

ג. נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח קדם שחשכה, אם אי אפשר להוציא הערוב אלא אם כן עשה מלאכה גמורה בין השמשות, הרי זה כמי שאבד ואינו ערוב שהרי אי אפשר לאכלו.